

Толмачова

Юлія Миколаївна,

здобувачка вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх
справ

Царьова Ірина Валеріївна,

завідувач кафедри мовної
підготовки Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ, доктор
філологічних наук, професор

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ДЕЗІНФОРМАЦІЯ»

Генезис терміна «дезінформація» має глибокі корені, пов'язані із початковим значенням «викривляти» або «перекручувати», що пізніше еволюціонувало до ідеї «маніпулювати». Головною метою дезінформації є створення хибного або маніпулятивного образу ситуації, події чи суб'єкта з метою вплинути на суспільну думку, поведінку або рішення.

Ефективна протидія пропаганді та дезінформації можлива лише за умови чіткого розуміння їх природи та відмінностей, а й розповсюдження та сприйняття аудиторією. Пропаганду варто вирізняти через суміжні дефініції: публічна дипломатія, дезінформація, ПСГО, інформаційна війна, зв'язки з громадськістю, стратегічні наративи та стратегічна комунікація [3, с. 79]. У суспільстві відсутній підхід до єдиної термінології в практичній площині, у законодавстві. Часто в мовленні трапляються такі визначення: «пропаганда», «дезінформація», «фейки», а також терміни українського дискурсу: «місінформація» (misinformation) та «малінформація» (malinformation). У теорії стейкхолдери розрізняють ці поняття, але це не завжди відображено в

практиці. Чітке визначення термінів допомагає краще розуміти природу загрози, оцінювати її вплив та визначати найефективніші інструменти для боротьби з нею.

Пропонуємо протидію дезінформації визначити як комплекс заходів, спрямованих на мінімізацію поширення неправдивої або маніпулятивної інформації, а також на нейтралізацію її впливу на громадськість, урядові структури, політичні процеси та міжнародну спільноту.

Дезінформація – це свідомо створена інформація, спрямована на маніпуляцію, дискредитацію чи дестабілізацію, що поширюється через мас-медіа, соціальні мережі та інші платформи в різних сферах, таких як політика, економіка та соціальні рухи. Вона є загрозою інформаційній безпеці, оскільки підриває довіру до джерел інформації, формує хибні уявлення про реальність і сприяє поляризації суспільства [1, с. 95].

У сучасному світі концепція дезінформації є мультидисциплінарною. Дезінформація, по-перше, є формою комунікації, спрямованою на досягнення певних політичних, соціальних чи економічних завдань. Це підтверджує прагматична (або маніпулятивна) концепція дезінформації, яка є ключовою для дослідження її процесів.

Дезінформація – це цілеспрямоване, свідомо викривлене і часто неперсоналізоване звернення, що поширюється через засоби масової інформації або соціальні мережі для впливу на громадські настрої чи маніпулювання фактами на користь певних груп або інтересів. Дослідники часто розглядають дезінформацію з позицій теорії комунікації, семіотики, когнітивних наук, а також з прагмасемантичного, прагмалінгвістичного, стилістичного і психолінгвістичного поглядів.

З семіотичного погляду, дезінформація має свої власні семіотичні функції, такі як маніпулятивна та символічна [2]. Дослідники вивчають семантичні характеристики текстів дезінформації та зв'язок між візуальним знаком і словом, що сприяє викривленню реальності.

Успішна комунікація дезінформації вимагає адекватного сприйняття повідомлення адресатом, що ґрунтується на використанні специфічних функціональних характеристик та адаптації цільової аудиторії до мовної картини світу. Комунікація дезінформації є масовою і орієнтованою на маніпулятивний ефект. Вона часто використовує мовну гру, двозначності або викривлення фактів як ефективну комунікативну тактику для досягнення стратегічної мети [2].

Створення дезінформації – це складний процес, що базується на професійних знаннях, умінні маніпулювати фактами та створювати психологічний вплив, включаючи майстерність мовного вираження. Дезінформація впливає на свідомість та поведінку людей через маніпулятивні стратегії, що базуються на мовних і позамовних засобах комунікації. Вона створює викривлений образ реальності, формуючи хибні уявлення і впливаючи на світогляд аудиторії.

Дезінформація має низку структурних характеристик, таких як: привернення уваги, емоційний вплив, інформативність та візуальний чи аудіосупровід. Форма подання дезінформації також має значення. Дезінформаційні повідомлення, незалежно від того, подаються вони письмово чи усно, зазвичай ретельно готуються.

При створенні дезінформаційних текстів застосовуються основні стратегії:

- 1) технічно витончені повідомлення, короткої форми, емоційно насичені та маніпулятивно точні;
- 2) масові дезінформаційні тексти, прості структури, стереотипні вирази для аудиторії.

Для підвищення ефективності дезінформація часто уникає прямого опису фактів, натомість акцентуючи увагу на контекстуальних натяках, емоційних викликах і багатозначності.

Основними функціями дезінформаційного тексту є передача повідомлення і вплив на аудиторію [4, с. 806-807]. У дезінформації часто використовуються такі стилістичні засоби, як алегорія, гіпербола, іронія, метафора, метонімія,

уособлення, перифраза, синекдоха, порівняння, епітет, а також різноманітні фразеологізми.

Категорія «мовленнєвий акт» пройшла складний еволюційний шлях, перш ніж отримати статус елементарної одиниці дискурсу. Мовленнєвий акт є складним багаторівневим утворенням, що включає акт локуції – використання мовних засобів для вчинення дії, акт іллокуції – маніфестація з метою висловлювання, а також акт перлокуції – досягнення ефекту через виголошення висловлювання.

Дезінформативний текст є «прагматичним текстом», оскільки він активує певні комунікативні стратегії, спрямовані на розуміння умов адекватного вибору та використання мовних засобів з метою впливу на адресатів у процесі мовленнєвого акту. Також дезінформативний текст є мовленнєвим актом, у якому представлені адресант, адресат та об'єкт повідомлення – висловлення [4, с. 807]. Дезінформаційне висловлювання має перлокутивний ефект і спрямоване на вплив на реципієнта. Протидія дезінформації вимагає синергії зусиль державних структур, приватного сектору, міжнародної спільноти та самих громадян. Це і розвиток технологій, і підвищення обізнаності населення, і вдосконалення регуляторних механізмів. Метою є не тільки блокування дезінформації, але й створення умов, за яких її вплив буде мінімізований.

Список використаних джерел:

1. Царьова І. В. Лінгвопрагматичний аспект юридичного дискурсу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). Вип. 9: зб. наук. пр. 2017. С. 125-131.

2. Царьова І. В. Лінгвоцентричний аспект юридичного тексту. *Лінгвістичні студії Linguistic Studies*. 2020. № 39. С. 97–106.

3. Шлапаченко В. М. Дезінформація як спосіб інформаційно-психологічного впливу. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2013, № 2. С. 78–86. URL :

http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2013_2_15 (дата звернення – 15.03.2025).

4. Tsareva I. Russian-Ukrainian war (2014–2022): words that have acquired new meanings. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects* : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. 1436 p. P. 804–812.

**Юлдашева Світлана
Анатоліївна,**
професор кафедри ділової
української та іноземних
мов Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні вимагає переосмислення ролі освіти як простору національного спротиву та культурного опору. У цьому контексті мовне середовище постає потужним інструментом патріотичного виховання, адже мова не лише комунікує, а й формує, зміцнює національну свідомість та об'єднує суспільство.

Мета нашої розвідки проаналізувати особливості патріотичного виховання здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» в умовах воєнного стану, розроблення рекомендацій для підвищення ефективності навчального процесу на заняттях з дисциплін мовного циклу.

Ця проблематика зацікавила багато українських науковців, зокрема О. Акімова, І. Бех, А. Годлевську, О. Жаровську, І. Трубавіна, В. Кремня, В. Кульчицького, Н.